

Trgovina z ljudmi – večplasten problem

✍ Sandi Čurin

Razumevanje pojava trgovine z ljudmi je povezano z različnimi opredelitvami tega pojma v strokovni literaturi in mednarodnih dokumentih.

Pri tem je treba upoštevati predvsem splošne značilnosti pojava, in sicer:

- trgovina z ljudmi je pojav sodobne družbe, ki dobiva vse večje razsežnosti;
- spolna industrija se je kot ena od sestavin trgovanja razmahnila do te mere, da so vse pogostejši predlogi, da naj bi jo prepoznali kot pomembno gospodarsko panogo mnogih narodnih gospodarstev;
- globalizacija je olajšala čezmejno gibanje ljudi, kapitala in poslov;
- gospodarske in politične spremembe v posameznih državah in na mednarodni ravni so zaostriale razlike med bogatimi in revnimi;
- globalna feminizacija revščine je vplivala na feminizacijo migracij;
- s trgovino z ljudmi se skoraj izključno ukvarjajo mednarodno organizirane kriminalne združbe.

Da pa bi kompleksnost problematike trgovine z ljudmi vsaj nekoliko razčlenili, so v nadaljevanju strnjeno opisane temeljne pojavne oblike tega t. i. odklonskega pojava sodobne družbe.

Trgovina z ljudmi in migracijska politika

Na tisoče migrantov, ki želijo zaradi težkih socialnih in gospodarskih razmer zapustiti svojo državo, da bi poiškali novo zakonito zaposlitev v tujini, je podvrženih pastem, napeljevanju in prevaram trgovcev z ljudmi. To je

toliko izrazitejše, če je migracijska in delovna politika omejevalna. Ubirajo se lažje poti, ki pa pogosto niso najvarnejše. Večji delež migrantov v svetu je ženskega spola. Ženske so kljub svoji izobrazbi zaposlene na slabše ovrednotenih delovnih mestih, pretežno v neurejenih delovnih panogah (OVSE, 2009). Migracijska problematika je že sama po sebi večplastna, pogosto povezana z rasizmom, ksenofobijo in socialno izključenostjo migrantov.

Trgovina z ljudmi kot hujša kršitev človekovih pravic

Kršenje človekovih pravic je tako vzrok kot posledica trgovine z ljudmi. S tem ko so z različnimi oblikami diskriminacije kršene posameznikove temeljne človekove pravice, je ta bistveno bolj izpostavljen tujim vplivom, kriminalu, izkoriščanju in ne nazadnje trgovanju. Posledica tega je, da so temu posamezniku tudi pri nadaljnjem trgovanju kršene človekove pravice, kar je očitno predvsem v fazi izkoriščanja (UN OHCHR, 2002).

Države v skladu s svojimi pristojnostmi zagotavljajo varstvo posameznikovih pravic, kar pomeni tudi pravic mogočih ali prepoznanih žrtev trgovine z ljudmi. Pomembno je, da jim preiskovalni organi in civilne pobude, ki skrbijo za njihovo nastanitev in pomoč, zagotovijo ustrezno zaščito in dostojno obravnavo v vseh postopkih.

Pomembni so že prvi stiki in postopki prepoznavne žrtve kot take ali pa njene morebitne vloge. Številne države še nimajo izdelanih postopkov prepoznavanja žrtev niti ne usposobljenega strokovnega kadra.

Pri pomoči žrtvam so še vedno pomanjkljivosti oziroma se ne upoštevata t. i. določba o nekaznovanju žrtve zara-

di njene vpletenosti v kazniva dejanja, ki so posledice položaja, v katerem se je znašla kot žrtev trgovanja. Za pomoč žrtvi je zelo pomembna njena pravica do nujne medicinske pomoči, kar pa se je v praksi izkazalo kot zelo pomanjkljivo.

Pomemben dejavnik pri pravnem varstvu žrtve je že postopek prepoznavanja, v katerem je treba zagotoviti strokoven pristop uradnih oseb ter ustrezen način obveščanja in svetovanja. V nadaljnjih postopkih je zelo pomembna pravica do denarnega nadomestila za to, kar je bilo žrtvi stor-

jeno. S tem je sicer povezano vprašanje zasega premoženja storilcem kaznivega dejanja, vendar bi morale države ne glede na to zagotoviti ustrezen mehanizem nadomestil.

Skratka, žrtvam trgovine z ljudmi se lahko v celotnem procesu dogaja kar nekaj kršitev pravic, kršijo jih tako storilci kaznivih dejanj kot tudi oblasti posameznih držav oziroma organizacije, katerih temeljna naloga je zaščititi žrtev in ji pomagati (OVSE, 2010).

Trgovina z ljudmi kot čezmejni organizirani kriminal in varnostna grožnja

Kljub številnim prizadevanjem mednarodne skupnosti trgovina z ljudmi še vedno ostaja resna mednarodna grožnja za države in posameznike. Pri tem se povezuje z drugimi oblikami organiziranega kriminala. Razpon organiziranosti je različen,

od mednarodnih mrež do posameznikov. Vloga slednjih je lahko različna in ni nujno, da se sploh zavedajo razsežnosti storjenih kaznivih dejanj. Širša shema trgovine z ljudmi je povezana s ponarejanjem dokumentov, pranjem denarja, računalniško kriminaliteto, korupcijo ipd. Te povezave se sproti in nenehno vzpostavljajo ter rušijo. Sodelovanje je načeloma kratkotrajno, zaupanje pa omejeno.

Izraz 'kriminalna vozlišča' pojasnjuje različne dejavnike, kot so ciljni trgi, geografska lokacija, infrastruktura, migracijski procesi, ki jih kriminalne mreže upoštevajo pri trgovini z ljudmi. To področje je zelo prožno in ga obvladujejo združbe, ki se ukvarjajo tudi z drugimi kriminalnimi dejanji. Po podatkih UNODC je s trgovino z ljudmi neposredno povezanih približno 20 drugih oblik resnega kriminala (trgovina s prepovedanimi drogami, ponarejanje dokumentov, posilstva, spolna zloraba, tatvine, nezakonite

migracije, umori, mučenje, utaja davkov, pranje denarja, korupcija ipd.). Zadnji dve obliki sta posebej izpostavljeni (UNODC, 2008).

Po podatkih organizacije *Transparency International* so države, v katerih je korupcija najbolj povezana s trgovino z ljudmi, tudi največje države izvora le-te. Korupcija v teh primerih ni povezana le s trgovino z ljudmi, kot na primer na meji, pri izdaji vizumov ipd., temveč tudi s postopki kazenskih obravnav ter z vzpostavljanjem zaščite in pomoči žrtvam. Zaznani so namreč primeri odtoka informacij in infiltriranosti trgovcev v nevladne organizacije, ki zagotavljajo pomoč. Tako se vzpostavlja dvojna ali celo trojna viktimizacija žrtev (Anti-Slavery International, *Transparency International*, UNODC, 2009: 7). Pranje denarja pa je že po definiciji posledica kaznivih dejanj, med katera uvrščamo tudi trgovino z ljudmi. Denar iz te dejavnosti se načeloma ponovno vplaga v države izvora.

Ne nazadnje se pojav trgovine z ljudmi zelo negativno kaže v povezavi z varnostjo posameznikov, predvsem migrantov. Ogrožena sta verodostojnost in zaupanje številnih migrantov, ki želijo delati v tujini. Tudi v povezavi z zdravstvom je varnost pred številnimi nalezljivimi boleznimi na najnižji ravni, predvsem ko govorimo o trgovini z ljudmi za namen spolnega izkoriščanja, presaditve organov oziroma ko gre za otroke žrtve trgovanja, katerih življenjska doba je resno ogrožena.

Trgovina je tudi grožnja varnosti z vidika vpliva na gospodarstvo, kar dokazujejo visoki zaslužki, pridobljeni predvsem z izkoriščanjem delavcev, in posledično izogibanje obdavčenju. ■

Literatura

Anti-Slavery International, *Transparency International*, UNODC (2009): *The role of Corruption in Trafficking in Persons, Background Paper on Conference of the UN Convention against Corruption*. Doha, str. 7.

OVSE (2009): *Guide on Gender-sensitive Labour Migration Policies*. Dunaj.

UN OHCHR (2002): *Recommended Principles and Guidelines on Human Trafficking*. Ženeva.

UNODC (2008): *Toolkit to Combat Trafficking in Persons*. Dunaj.

Foto: Nataša Pezdjir